

Oracsbitu

„Kedves Amatőr Biciklitúráz Barátunk! Egy sajátos kezdeményezés részeként fogadd szeretettel meghívásodat az AMATŐR BICIKLIS ÉSZLELŐK ELSŐ KERÉKPÁROS TÚRÁJÁRA! Akciónk célja az »edzett amatőr« eszméjének felelevenítése egy kellemes dunántúli kerékpártúra formájában...”

Ezzel a bevezetővel kezdődött az a baráti körlevél, ami 1983-ban először csábította össze az ország néhány vállalkozó kedvű biciklizni szerető amatőrcsillagászát egy közös egyhetes tekerésre. Akkor még senki nem sejtette, hogy ebből hagyomány válik, ami immáron egy emberöltő óta kitart.

A közös biciklizés ötlete állítólag a kajdacs vasútállomás padján született meg Dömény Gábor, Ságodi Ibolya és Tepliczky István fejében. Az eredeti elképzelés az volt, hogy a nagy nyári meteorészlelő táborok színhelyeit kössük össze, így első alkalommal az 1981-es legendás Péntesgyőr melletti (ahonnan először láttunk tömegesen sarki fényt) és az 1982-es Dombay-tavi táborok helyét kívántuk felkeresni, közte a Balaton-felvidék, a Somogy, és a Mecsek legszebb tájainak bejárásával. A túra nagyszerűen és kellően kalandosra sikerült. A vonaton elveszett majd megkerült bicikli, éjszakai ribizlis és majd közösségi gyomorrontás fertőzött víz ivásától, emiatt kétnapos fetregés a badacsonytomaji strandon, egymásra napokig hiába várás Zalavár romjánál, kerékpáros tömegkarambol Mesztegnyő fútucáján, az utolsó este pedig menekülés néhány helyi garázda elől – ezek mind nem szegték kedvét a népes társaságnak. Utólag az „Észlelő Éhező Szenvedő Üldöző Amatőrök Biciklitúrája” nevet adtuk ennek a túrának. A szervezés szintje minimális volt, az egyetlen fix állomást, a kaposvári bemutató csillagvizsgálót kivéve, általában ott aludtunk, ahol az éjszaka ért minket: szántóföldön, erdőszélen, benzinkút mögött, vagy a már említett strandon. Ez viszont kellemes szabadságérzettel töltött

Az Oracsbitu rendezett csapata a Somló felé teker (2012)

el bennünket – talán ezért is volt olyan felszabadult és vidám a hangulat. Biciklin ülve az ember nem üvegdobozban elzárva utazik, hanem ráéérsen, érezve a táj illatát és a menetszelet, útközben odaköszönve a helybélieknek, megküzdvé minden emelkedőért, és ha kell, dacolva a cudar természettel. Ez a szabadság adja a biciklitúrázás igazi élményét, amit azóta is minden évben újra átélünk.

Csak pár hónap telt el, és már tervezgetni kezdtük a következő túrát. Nem tudni, honnan eredt a kissé fellengzős elnevezés, de ezt már Országos Amatőrcsillagász Biciklitúra névvel hirdettük meg – ebből lett az Oracsbitu rövidítés, ami aztán önálló életre kelt.

Ekkor már tényleg úgy gondoltuk, hogy e túrákat folytatni fogjuk, és megfogalmaztuk céljainkat is, amik azóta sem változtak: Bejárni eleinte szűkebb hazánkat, majd a környező magyarlakta területeket, és úgy kirándulni, hogy közben minél jobban megismerjük az adott tájegység kulturális, természeti és csillagászati vonatkozású látnivalóit, ismerkedni a helyi hangulattal, szokásokkal, étellel. Valamint az ott élő emberekkel,

közöttük természetesen amatőr-társainkkal is – akik időnként házigazdáink lévén gyakran e túság „szenvedő alanyai” is. Újabban pedig más-más útvonalon ismételtén végigjárjuk e vidékeket, felmérve a változást, a fejlődést és a romlást...

Tekerés szélben, esőben, valahol a Palócföldön, a 2008-as túra alkalmával

Eltelt 30 év. A résztvevők mára kicserélődtek, az egykori ótagokból már csak páran maradtak, de csatlakoztak újabbak – lassan egy új generáció. Az „oracsbituzás” azóta is tart, minden nyáron. Összesen két túra maradt el, még a nyolcvanas években.

Kirándulásaink általában egyhetesek, és egyszerre egy adott régiót, tájegységet vesznek célba. Nem sportrekordok elérése a célunk, csak annyit haladunk naponta, hogy jusson időnk megállni mindenütt, ahol érdemes, ez kb. 60–80 kilométert jelent, néha többet, de néha nullát, ha esőnapot tartunk vagy gyalogtúrázunk. Nem is tömegrendezvényről van persze szó, mivel ilyen kötetlen módon legfeljebb 15–20-an tudunk együtt tekerni anélkül hogy a dolog káoszba fulladna. Vannak állandó résztvevőink, egyfajta „törzsgárda”, de minden évben csatlakoznak hozzánk új tekerőtársak is. Néhányan már gyerekektől jönnek velünk, sőt e „gyerekek” is időközben felnőttek. Az idők során eddig

több mint 90-en öltötték magukra az Oracsbitu képzeletbeli trikóját.

Bejártuk már hazánk összes jelentős tájegységét és a Kárpát-medence sok gyönyörű vidékét, de kiléptünk már ebből a tágabb hazából is. Az egykori résztvevők látták még a vasfüggőnyt belülről, majd később áttektertek rajta, amikor már hűlt helye volt. Végigkövettük a Kék-túra vonalát a Zempléntől Kőszegig, megmáztuk Erdély hágóit és a Hargitát, megcsodáltuk a Tátrát, a Fát-rát, a szlovén Alpokat, átszeltük néhányszor az Alföldet, végigbicikliztünk nagy folyóink mentén, voltunk az ország legészakibb, legdélibb, legnyugatibb, legkeletibb pontján, az egykori keleti végen a gyimesi Rákóczi várnál, és fent a lengyel határon. Voltunk picike falvakban (állítólag a legkisebben is), és három szomszédos fővárosban. Meglátogattunk „profi” csillagvizsgálókat éppúgy, mint a nevezetesebb hazai észlelőhelyeket. És emellett élveztük a vendégszeretetét sok hazai és határon túli házigazdánknak, de

Néha nem egyenesen vezet az út – a gemenci erdőbe (1993)

Az ötödik Oracsbitu rajtfotója Kajdacson, 1989-ben

szlovák és osztrák csillagász barátainknak is.

Sokáig tartana felsorolni a túrák teljes történetét, de a fontosabb élményeket mégis érdemes felidézni, ugrálva kicsit ide-oda az időben.

Az első túra viszontagságairól már volt szó. Persze a lényeg nem csak ezeken, hanem a szép tájakon és a vidám hangulaton volt – és az emlékezetes találkozáson Szentmártoni Bélával, az amatőr-élet legendás nagy szervezőjével. A második Oracsbitu (azaz ezen a néven az első) az ország ellenkező oldalán családiasabb hangulatban zajlott, mindössze nyolcan szeltük át a Zemplén, a Cserehát, az Aggteleki karszt és a Bükk tájait. A következő évben, 1985-ben többnyire a nyugati határ mentén, itt-ott a Vasfüggöny szögesdrótjai alatt tekertünk. Az Őrség felé tartva betértünk Hegyhátsálra, amely település Tuboly Vincének köszönhetően már akkor is a hazai amatőrmozgalom fontos helyének számított. Annak az útnak a vége a Szent György-hegyen volt – megannyi szép emlékü meteorészlelésünk helyszínén.

Két év szünet következett, és úgy tűnt, hogy megszakad az épp csak megkezdett hagyomány, de 1988-ban sikerült egy mini-Oracsbitut összehozni a Nógrádban. Ennek során látogattuk meg Ludányhalásziiban Berkó Ernőt és családját – akik a későbbi években is többször nagy-nagy szeretettel fogadtak bennünket. Akkor a salgótarjáni bemutató csillagvizsgáló is útba esett – ők sem utoljára történetünk során.

1990 az országban a visszaszerzett szabadság éve volt: megnyíltak a határok, és megtörtént az a csoda, hogy szabadon gurulhatunk ki-be a „nyugati” osztrák határon is. Így cikkcakkoztuk végig Nyugat-Magyarországot és Kelet-Ausztriát, azaz Burgenlandot. A túlóldalon Léka és Fraknó vára, valamint az Írott-kő „hátról” történő megmászása után meglátogattuk a kismartoni csillagvizsgálót, megnéztük a város szép napóráit, és legtöbbször először fürödhetett meg a Fertő tóban. Egy év múlva pont az ország túlsó végén csodálkoztunk rá a gyönyörű és érintetlen szatmár-beregi tájra, és táboroztunk a Tisza mellett „ott ahol a kis Túr siet beléje” – 5 forint szállásdíjért.

Csúcsfotó a Madarasi Hargita tetején (2002)

Többségünk (ha nem is mindenki) az amatórcsillagász közösség tagja, észlelőtáborok rendszeres résztvevője. Sokáig teljesen nomádok voltunk: eleinte még sátrat se vittünk magunkkal, hanem hűen gyökereinkhez, a csillagos ég alatt aludtunk, ott, ahol épp az éjszaka ért bennünket. Ez néha megbosszulta magát, például amikor az 1992-es északmagyarországi utunkon Bánkút mellett egy felhőszakadásban ronggyá áztunk. Még szerencse, hogy akadnak az országban erre-arra csillagvizsgálók, mint az akkor még létező ózdi, ahol Kocska Tamásnak hála, másnap megszáradhattunk.

Sokan látták már vendégül kis csapatunkat – közöttük jónéhányan MCSE tagok, de az egyik legemlékezetesebb eset az 1993-as alföldi utunk során Mindszenten volt, ahol Kis János tagtársunkat kerestük fel, és rossz szokásunkhoz híven késve, éjfél körül érkezünk meg. A falu kihalt és sötét volt, csak a kutyák ugattak, de mikor megtaláltuk a házat, egy hatalmas teremben egy hatalmas társaság fogadott: a falu asszonyai óriási lakomát készítettek nekünk, mintha lako-

dalmat rendeztek volna. Másnap is marasztaltak, továbbindulni is alig tudtunk olvadó süteményhegyekkel megpakolva, pedig várt minket Szeged, Szatmár Károlyék és a szegedi csillagvizsgáló.

A szabadabb világ a környező országokba is beköszöntött, így a kilencvenes évek közepétől elkezdtük a határon túli területeket is felkeresni. Először Erdély kapujába, Biharba, majd a Királyhágón átkelve Kalotaszegre és a Szilágyságba tettünk egy körutat. Ekkor látogattuk meg Sajtz Andrást Simonyifalván, és Csukás Mátyást Nagyszalontán – ahol Kulin Györgyről is megemlékezhattünk emléktáblájának megkoszorúzásakor a szülőházánál. Ezt a túrát egyébként nem kis mértékben a református egyház támogatta, többnyire paplakokban laktunk, ami jó alkalom volt arra, hogy mindenfélről elbeszéljünk a fiatal, művelt és hivatásuk iránt elkötelezett lelkészekkel.

Később két túrát is tettünk Erdély belsejébe a Székelyföldre. Az első alkalommal még kevesek vállalkoztak erre, a második, népesebb utunk 2002-ben két hétig tartott,

a Brassó melletti Pürkerectől Gyergyószárhegyig. Ez alkalommal is igyekeztünk olyan útvonalat választani, amely kicsit más, mint a szokásos, azaz nem a leglátványosabb nevezetességeket érintő, így betekinthettünk kissé a „kirakat mögé” is. Ekkor jutottunk fel (ki tekerve, ki tolvá) a Madarasi Hargitára, majd a Gyimesi-hágón átkelve hegyi utakon verekedtük át magunkat a Gyilkos-tóig. Emlékezetes marad utolsó szálláshelyünk a szárhegyi pityóka (burgonya) kutató intézetben, Molnár Zoltán barátunk munkahelyén. Ez alkalommal is volt elázós kalandunk, amikor a percek alatt megáradt Vargyaspatak majdnem elvitt bennünket sátrastól, biciklistől, kísérő autóstól. Akadt viszont olyan „árvízi túránk” is pár évvel korábban a Szamos mentén, ami a Máramarosban a sok eső miatt félbe is szakadt.

Északi szomszédunk, Szlovákia – számunkra a Felvidék – az egyik legjobb kerékpáros terep, köszönhetően a gyönyörű tájaknak, a törökök által (akkor még) megkímélt történelmi emlékeknek, a magas fokú túrázási kultúrájának, és nem utolsósorban az amatőr-csillagászat ottani helyzetének. Több Oracsbitu is elvezetett erre a vidékre: Ógyallára, a Zobor alá, Palócföldre, Gömörbe, Szepességbe, a Tátra és a Fátra lábai alá, a Garam völgyébe és Selmecebányára – Hell Miksa szülővárosába. A beszercebányai csillagvizsgálóban a meteoros közösségből ismert szlovák barátaink láttak minket vendégül, Sárreuten pedig Csörgei Tibor és csallóközi amatőr társainak körében tölthettünk el egy kellemes estét, mikor Duna menti utunkra indultunk Pozsony, Bécs és az osztrák tájak felé.

Időnként persze visszatérünk az ország belsejébe is. A teljes napfogyatkozás évében a kunszentmártoni MCSE csoport vendégei voltunk, majd a Tisza mentén jutottunk el egy hangulatos tokaji borospincéig. Az eddigi leghosszabb, 625 km-es túránk is az Alföldet szelte át, a nevezetes Kajdacstól egészen a Mátráig. Kedvenc helyeinkre – mint például a Zemplénbe, Mátrába, Őrségbe, Bakonyba, a Balaton-Felvidékre – időnként újra és újra elmegyünk, lehetőleg más-más útvonalon.

Néhány éve újból Pézenegyőrt kerestük fel, majd Ráktanyát, és a zalai, somogyi vidékeket egészen a Zselicig.

Kulin György egykori lakóházán 1991 óta található emléktábla. Mi 1995-ben jártunk ott, és koszorút is elhelyeztünk

A tavalyelőtti – különösen jó hangulatú – kirándulásunk szokatlan módon a fővárosból indult, és a Duna-menti tájakat, falvakat, városokat, látogatta végig. Többek közt Dunaújvárost és Paksot, ahova Víg Lajos tagtársunk hívta meg háza udvarára a társaságot, ahol egy kellemes közös vacsora után rádióantennák és a távcsövek tövében aludtunk. Innen Szekszárdra, Gemencre és Bajára tekertünk tovább – itt a csillagvizsgáló többszörösen visszatérő vendégei voltunk. Volt Duna melletti táborozás porviharban, végül egy kis jelképes kitérő Horvátországba.

A legutóbbi Oracsbitu újból érintette a Balatont és a Bakonyt, de talán a legnagyobb élményünk a Somló tetején eltöltött éjszaka volt, ahova egyéb szálláshely híján hirtelen

Célfotó Bártfa főterén, 2004-ben

len elhatározásból másztunk fel. Az este-ben lenézve alattunk pislákolnak a Dunántúl fényei, a távolban pedig a közelgő hidegfront villámai cikáztak. Ideális meteorészlelő terepen voltunk, de meteorok helyett csak az eső esett, így a kilátó szalmával megágyazott fedele alá költöztünk be az éjszakára. Ezen a túrán is volt csillagvizsgáló látogatás, utunk végén a szombathelyi Gothard Observatóriumban fogadott minket Kovács József és Csák Balázs, és vezetett körbe az intézetet és a szépen berendezett Gothard gyűjteményen.

Hogy teljes legyen a kép, jártunk egyszer Szlovéniában is, amikor – honnan máshonnan, mint Hegyhátsárlól – Ljubljánáig kerekedtünk. Vannak vidékek azonban, amik még kimaradtak. Nem sikerült még eljutnunk az igazi Délvidékre, azaz a szerbiai Vajdaságba, sem Kárpátaljára, pedig deklarált céljaink szerint ezek is megérdemelnének egy-egy túrát. Remélhetőleg erre is sor kerül valamikor.

Érdekes számbavenni, mi minden változott ennyi idő alatt, ami a magunkfajta nomád országjáró szemébe tűnik. A természet szerencsére maradt a régi, az egykori szép tájak ma is azok, kerékpártúrázni ma is érdemes. Szerencsére ezt egyre többen teszik is. Ugyanakkor természetesen sok minden megváltozott. A vidéket járva ma már nem látni mindenütt legelő állatokat, mint ahogy nem magától értetődő az sem, hogy faluhelyt reggelente frissen fejt tejet ihassunk. Az egykori legelők helyén sokféle bokrok, erdők nőnek. Az eltűnt szocialista nagyiparnak is csak a nyomait látni: bezárt bányák épületei és elhagyott szellem-gyárak mellett vezet időnként az utunk. Persze a fejlődés is látszik: a falvak képe a legtöbb helyen már teljesen más, mint 30 éve, bár a fejlett és a szegény vidékek közötti ellentétek is nagyot nőttek. Útjaink során mindkettőből van részünk, mivel az ismertebb látnivalók mellett igyekszünk az eldugottabb, szegényebb vidékeket is felkeresni, hiszen azok is a valósághoz tartoznak.

Lovas szekerek minálunk már akkoriban sem voltak divatban, ezekkel inkább csak erdélyi útjaink során találkoztunk, bár ott még ökrös szekeret is láttunk szép számmal. Viszont valószínűleg ma már nem tudnánk bringástól teherautót stoppolni és annak platóján utazni, ahogy azt első túránkon tettük.

Eltűntek a zord határőrök és a „határsáv!” feliratok az ország széléről – de viszont volt közben közelünkben egy háború, ami miatt akkor se mertünk volna áttekerni Mohácsnál a zöld határon a horvát oldalra, ha az szabad lett volna, mert az aknák talán azóta is ott lapulnak. Láttuk az egykor forgalmas hidat a Duna felett Horvátország és Szerbia között: egy lélek sem járt rajta.

Itt-ott az országban már bicikliutak is létesültek, bár mi jobb szeretünk földutakon és gátakon tekerni. Mindenesetre a fejlődés az úthálózat terén is szembeötlő. Három évtizede nem fordulhatott volna elő az, ami tavaly, hogy az erdőből kiérve egyszer csak egy sehol nem jelölt autópálya keresztezi az utunkat.

És persze az információs forradalomról sem lehet megfeledkezni. A nyolcvanas években nem létezett még internet, így email és weboldalak sem. A kapcsolatot egymással papírra írt levelekben tartottuk, amit a posta („csigaposta”) kézbesített pár nap alatt. Túránkra mives meghívót készítettünk írógéppel, amit szétküldtünk a lehetséges érdeklődőknek – aztán a startnál derült ki, hogy ki az, aki végül is eljött. A mobiltelefon még fel sem volt találva. Ezért rendszeresen előfordult, hogy az út szélén vártuk egymást órákig, amikor valaki lerobbant vagy eltévedt – de az is megtörtént, hogy teljesen elkerültük egymást, vagy éppen olyan valakire vártunk fél napot, aki el sem indult. Szép kalandok voltak ezek, a mai világban ilyenektől már nem kell tartani.

A fejlődés és a romantika valahogy hadilábon állnak egymással – elég, ha csak az egykori nagy nomád és a mai jól felszerelt észlelőtáborok közötti különbségre gondolunk (legalábbis az idősebb olvasók). Bicyclitúránkban azért annyi romantikát ma is igyekszünk csempészni, hogy minden alka-

lommal legyen egy-két „vadkempingező” napunk, és maradjon egy kis spontaneitás is. A wellness turizmus idejében stílusunk talán idejétmúltnak tűnik, de mi épp ezt tekintjük a legnagyobb értéknek. Nem lenne igaz azonban teljesen vadembernek beállítani az Oracsbitu társulatát, mivel manapság már többnyire sátorban vagy fedél alatt szállunk meg, és nagyon sokszor vendégeskedünk barátainknál, MCSE-tagtársainknál szerte az országban. Mindig nagy élmény velük találkozni, hiszen nem csak a csillagászat a közös témánk, hanem rajtuk keresztül lehet legjobban megismerni a vidéket, amerre járunk. E cikkben csak egy pár nevet tudtam megemlíteni, de hálásak vagyunk mindenkinek, akik túránk során szeretettel fogadtak bennünket!

Merre tovább Piszksés-tetőről? (2010)
Hogyan tovább, Oracsbitu?

Hogy lesz-e Oracsbitu 5–10–30 év múlva? Nem tudom, és valószínűleg, mint egykori őstag, nem fogok tudni mindig ott tekereni, de jó lenne, ha fennmaradna még ez a hagyomány. Remélem, hogy ez az ország és a környező vidékek nem fognak annyira megváltozni, hogy ne legyen több érdemes „oracsbituzni” rajtuk.

Azok számára, akiket érdekel az Oracsbitu-történelem, az összes túránk részletei, fényképek, meghívók, útvonalak, a résztvevők és házigazdák nevei megtalálhatóak honlapunkon: www.oracsbitu.hu

Spányi Péter